

КРИТИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА НОВИТЕ
СОЦИАЛНИ НЕРАВЕНСТВА

Редактор на броя

СВЕТЛА МАРИНОВА

ВЪВЕДЕНИЕ

В началото на 90-те години на XX век екипът на световно известния френски социолог Пиер Бурдийо осъществява изследването си на 'страданието' в бързо преструктуриращото се френско общество. А публикуването му през 1993 г. под заглавието *Нищетата на света* става истински бестселър. В контекста на дълбоки обществени промени под знака на неолиберализма и радикализирането на пазарната конкуренция, стимулирани и наложени от тогавашното социалистическо правителство, това произведение се самоопределя като форма на активно намесваща се наука, която засяга от различни гледни точки темите за изключването, позиционното страдание и социалното неравенство. Още през първата година след публикуването на това мащабно произведение от почти 1000 страници във Франция са продадени повече от 100 000 екземпляра. Театрални постановки пренасят посланието на изследването на сцена, телевизионни предавания са вдъхновени от него, следват джобни издания и увеличаваща се читателска публика. Всичко това позволява да се направи изводът, че то улучва невралгична точка на епохата.

По-късно изследването е повторено в Германия (2002-2004) и публикувано също с голям успех под заглавието "Общество с ограничена отговорност (ООД)"; проведено е и в други страни като Гърция, Швейцария, Австрия и т.н. С намерението да подготви провеждането му и в България *Изследователският център по социални науки* към Катедра „Социология” на СУ „Св. Климент Охридски” организира на 21 и 22 ноември 2008 г. международна научна конференция на тема *Критически изследвания на новите социални неравенства*. За участие в нея бяха поканени Франц Шултайз, ръководител на немското изследване и дългогодишен сътрудник на Пиер Бурдийо (в момента председател на Фондация "Пиер Бурдийо"), заедно с двама участници в него - Карстен Келер и Бертолд Фогел, ръководителят на гръцкото изследване и също така сътрудник на Пиер Бурдийо Никос Панайотопулос, както и български изследователи на социалните неравенства.

С решение на преподавателите на катедра „Социология” настоящият тематичен брой на Годишника на Софийския университет публикува по-голямата част от докладите на участниците в конференцията¹. Включваме освен

¹ В него са включени и докладите на двама от чуждестранните гости, които бяха възпрепятствани да вземат лично участие в конференцията, но предоставиха текстовете на докладите си за публикуване – Бертолд Фогел и Никос Панайотопулос. Тъй като смятаме, че обсъждането на докладите в рамките на тази конференция изпълнява функцията на публична критика и коректив на представените текстове, редколегията на Годишника на СУ „Св. Климент Охридски”, Книга „Социология” взе решение да ги приеме за публикуване без традиционните за формата на това издание рецензии. Рецензирана е само студията в раздела "Студентски дебюти", която не бе част от програмата на конференцията и бе избрана чрез конкурс измежду девет предложени от студенти разработки. В конференцията участваха още Ивайло Дичев с доклад на тема „Нова мобилност – нови неравенства” (по проект, финансиран от *Изследователския център по социални науки* и публикуван в тематичния брой „Култури в движение” на сп. „Критика и хуманизъм”, съставен от Мила Минева и Милена Якимова); Деян Деянов „Логиката на практиката и противоречията на наследството (един мотив от изследването върху страданието, ръководено от Бурдийо); Деян Петров „Неравенствата в социалистическото предприятие. Кейс стади: заводът „Хан Крум” в Търговище”.

това и два текста на Пиер Бурдийо от *Нищетата на света* – публикацията, която инспирира и изпълнява функцията на методологически ориентир за по-късните изследвания, а също така и за дискусиите в рамките на проведената от Изследователския център по социални науки конференция. Единият „Оттеглянето на държавата” тематизира макроконтекста на френското общество в края на XX век, в който се случват новите социални неравенства. Вторият „Да се разбира” представя методологическата стратегия за провеждане на дълбочинните интервюта и събирането на документален материал. Като съставители на настоящото издание на Годишника преценихме, че тези два основни текста представляват теоретичен хоризонт на много от докладите на конференцията, а също така и изходна точка за едно бъдещо изследване на преживяването на сегашните радикални трансформации.

Публикуваните текстове са групирани в три основни раздела:

В първия раздел **“Нищетата на света”**: **национални контексти** са представени текстове само на чуждестранните ни партньори, които тематизират спецификата на френския, немския и гръцкия контекст на изследването. Текстът на Франц Шултайз и Нектариус Немирес *„Нищетата на света* на Пиер Бурдийо – изследване и прототип на една диагноза на обществото “от долу” е съпроводен по предложение на авторите с едно интервю на Франц Шултайз с Пиер Бурдийо. То поставя съществени проблеми на преноса на конкретните изследователски предпоставки и методика в чужд национален контекст.

Вторият раздел **Теоретични и методологически проблеми** включва вече споменатия базисен методологически текст на Пиер Бурдийо, два текста, които се занимават в историко-социологическа перспектива с предшестващи неговото изследване идеи и изследователски програми, в частност изследванията на Чикагската школа (Карстен Келер) и Зимеловата програма за една социология на неравенствата (Светла Маринова). Тук са поместени още два текста на български автори, които насочват вниманието към нови или позабравени изследователски полета и подходи към социалните неравенства: текстът “Биополитика и социални неравенства” на Момчил Христов и този на Тодор Христов “Неравенствата като политически език”.

Третият раздел **Анализи и диагнози** е най-богат и разнообразен от тематична и парадигмална гледна точка. Той включва основно текстове от български изследователи с едно изключение: текста на Бертолд Фогел “Несигурният икономически статус – ново социално положение?”, в който се предприема опит за диагностициране на най-новите структурни трансформации на германското общество в перспективата на появата на едно ново структурно образование, изместващо класическия пролетариат, а именно групите с несигурен икономически статус. Една част от текстовете на българските изследователи, събрани в този раздел, проблематизират и анализират появата на нови феномени на социалния живот и ефектите им върху традиционните разбирания на социалните неравенства: примерно какво означава засилващата се пространствена мобилност на българските граждани за техния социален статус и за новите начини, по които да мислим неравенствата (Петя Кабакчиева) или какви предизвикателства отправят новите форми на организация на градския живот към теоретичите и изследователите на социалните неравенства, в каква насока би следвало те да преосмислят мисловните си категории и

изследователските си методи (Милена Якимова, Любомир Пожарлиев). Другата част от текстовете представят резултати от многогодишни изследвания на различни и слабо изследвани у нас измерения на социалните неравенства: етнически неравенства (Майя Грекова), университетски неравенства (Лиляна Деянова); механизми за социално включване на хората с увреждания (Светлина Коева, която е докторант в Билефелдския университет).

Надяваме се с този тематичен брой на Годишника на СУ, книга Социология да поставим началото на една добра традиция: изданието да се превърне в поле на диалог между различни изследователи по конкретни и значими за разбирането на съвременното ни общество теми и проблеми.

*От съставителите:
Лиляна Деянова, Светла Маринова*